

La festa d'en Tomeu i na Tomeva. El carrer de Sant Bartomeu. El cafè de can Quet

XIII JORNADES D'ESTUDIS LOCALS

Antoni Arrom Horrach
Antònia Llobera Torrens

En la comunicació volem informar de la festa d'en Tomeu i na Tomeva, per tal de situar-la cal fer menció del lloc on es feia i del lloc on s'organitzava. L'època la situaríem a principi del segle XX.

La festa d'en Tomeu i na Tomeva se celebrava dia 24 d'agost, organitzada pels veïnats al cafè de can Quet. A la part alta del carrer es posava en un carretó de somera, adornat amb fulles de fasser, amb dues persones de *bulto* vestides a l'ample. Hi havia carreres amb joies, una verbena al vespre i amollada de coets.

El traçat del carrer de Sant Bartomeu va des de la plaça d'Espanya fins a la Muntanyeta.

El carrer de Sant Bartomeu fou l'eix antic d'Inca des de l'edat mitjana, format pels espais existents entre el monestir de Sant Bartomeu, Santa Maria la Major i el convent de Sant Francesc.

El cafè de can Quet, lloc cívic d'esbarjo de la gent de la barriada, era propietat de la família Miralles, i al voltant dels anys 1932-33 l'amo en Tomeu Arrom Truyol en pagà el traspàs i juntament amb la seva esposa Pereta Horrach Genestra i el seu fill de tres anys començaren a regentar el bar fins a la dècada dels 60.

1. La festa d'en Tomeu i na Tomeva

La festa se celebrava el dia de Sant Bartomeu, s'organitzava en el cafè de can Quet, amb l'amo en Tomeu i els veïnats. Malauradament no hem trobat documentació gràfica.

Els al·lots s'encarregaven d'anar a cercar el paperí que quedava sencer de les festes de Sant Abdon i Sant Senén per adornar tot el carrer. Els germans Corró de la fusteria de davant el cafè feien unes llanternes per adornar el carrer. I els nins feien llanternes per fer teringues i cantar cançonetes.

En començar la festa es posava un carretó de somera, amb el braços a terra, a dalt de tot del carrer de Sant Bartomeu, a l'altura del carrer de Sant Alonso Rodríguez just devora la fonteta que encara hi ha. S'adornava el carretó amb fulles de fasser i, assegudes en el banquet, hi posaven dues figures de bulto, un home i una dona, vestides a l'ample, fetes amb aquestes i la cara feta plena de serradís. Eren en Tomeu i na Tomeva, que presidien la festa que durava el dissabte i el diumenge.

Hi havia carreres amb joies per a grans i petits; un pollastre, caramels... n'eren les joies, i hi havia una verbena al vespre amb una orquestra de Consell. El ball es feia entre els carrers d'en Jover i del Rei tancant el carrer, ja que davant el cafè no es podia fer perquè la gent circulava per ambdós carrers i en acabar hi havia amollada de coets. La gent treia les cadires al carrer i compareixien persones d'altres indrets d'Inca. En el cafè també treien taules i cadires a fora. S'adornaven els dos portals amb fulles de fasser que anaven a tallar al Col·legi La Salle.

La festa es va celebrar fins al 1944-45. D'altres cafès també la imitaren: el Bar Londres, Sa Cova, Bar Sanjurjo amb en Domingo i na Dominga, i d'altres.

Es va intentar recuperar la festa el 1994 organitzada per l'Associació de Veïnats de sa Muntanyeta i Molins.

Figura 1. Fanal que s'emprava per il·luminar el carrer per les festes. Dins hi posaven un ciri. Propietat de la família Cortès Forteza. Autor Pere Joan Forteza "Bibi"

2. El carrer de Sant Bartomeu

El carrer de Sant Bartomeu antigament era conegut com carrer Major de Sant Bartomeu, com passava amb el carrer de Sant Francesc. Ambdós es consideren els més antics i importants de la ciutat.

En el carrer les cases, s'organitzaven en parcel·les estretes i llargues.

Amb el pas del temps el traçat es mantingué, però el moviment poblacional i l'auge econòmic de final del segle XIX portaren a suprimir algunes d'aquestes cases i a construir edificis de factura recent, alguns d'estil historicista aprofitant elements dels habitatges anteriors. En aquesta època el carrer començava a la plaça Major, ara plaça d'Espanya, i arribava fins a la Muntanyeta.

Figura. 2. Imatge del carrer de Sant Bartomeu des de l'edifici on se situava el cafè de can Quet

Era el carrer més populós d'Inca. En el cens de 1900 tenia 397 habitants, 95 cases habitades, 9 de buides, 3 accessoris, una cotxera i un solar. En el carrer hi havia comerços, artesans, tavernes, professionals, propietaris, obrers, conradors, barbers, pastors; a destacar: 1 el comerç de Florencio Prat, la fàbrica de gasoses i de gel de Pau Capellà, el ferrer Guillem Truyols, el sabater Pedro Miralles (que podria ser el propietari del cafè de can Quet), el peixater Jaume Bonnín, les fusteries de Pedro Coli i de Toni Corró, i la posada de Massanella. Menció especial mereix Llorenç Beltran, es Barbó, barber i redactor de Foc i Fum (revista irònica publicada a Palma de tendència anarquista), la seva barberia era lloc de reunió de polítics republicans i anarquistes.

El temps de la guerra en el carrer es va excavar un refugi, per protegir la població dels atacs "dels avions", del qual es va retrobar una entrada en el 2012 en una reforma de la plaça d'Espanya.

En la dècada del 70 la imatge del carrer canvià radicalment a causa de la "destrucció" de les cases de can Monroig i d'altres significatives. Aquesta modificació canvià la imatge del carrer.

3. El cafè de can Quet

Abans de fer-se el traspàs era el cafè de can Miralles, propietaris del negoci i de la casa, de fet la madona vivia en el pis de dalt i la família que li va traspassar ho feia en els baixos de l'edifici, en una part de la casa no destinada a cafè. Posteriorment la família Arrom habità tota la casa.

L'edifici té planta baixa amb dos portals amb vidrieries, un de més ample que l'altre, un pis i el que se'n deien unes "sales" (on no es vivia i servia per guardar coses).

Figura. 3. Fotografia de la casa on s'ubicava el cafè de can Quet

¹ Blanca Mª Buades García. "Notes del cens de població de la ciutat d'Inca (any 1900)", *XII Jornades d'Estudis Locals*, Inca 25-26 de novembre-2011.

Tomeu Arrom Truyol era jugador de futbol del Constància i amb la seva dona Pereta Horrach Genestra feien feina de sabaters a can Piquero Gros. Quan el seu fill major tenia tres anys decidiren fer el traspàs del cafè, que passà a ser de can Quet (malnom de l'amo en Tomeu), i allà van néixer els seus altres fills.

El canvi de propietat fou entre el 1932 i el 1933. El cafè, el regentava la madona i l'amo en Tomeu feia feina a cas Xigarro des Bessó, i també féu de camioner.

En el cafè el tasser estava entrant a la dreta i per tot el local hi havia taules i cadires. En aquestes, s'hi jugava a cartes (truc, canari...), se'n feien campionats per punts i els guanyadors rebien un trofeu, i també altres jocs de taula. Els dissabtes es jugava a canari fins a les tres de la matinada, en què es parlava de fer “el darrer”.

Els dissabtes i diumenge es feien “tapes” i es deia que el cafè era dels millors d'Inca, al matí les dones hi anaven amb un cassolí a cercar el cafè amb llet. Per torrar el cafè juntament amb cigrons, civada, blat, pèsols..., tenien una torradora que tenia caliu al davall i s'havia de rodar per fer-la funcionar, així es va fer fins que es va vendre cafè a granel per exemple a can Peus Llargs (al principi del carrer de Sant Bartomeu).

El cafè al principi es feia “tipus infusió”, amb cafeteres individuals, es posava el cafè i l'aigua al damunt, també es feia de la mateixa manera amb cafeteres més grans. Fins arribar a les cafeteres elèctriques.

En el cafè també es venien sifons (quinze cèntims de pesseta), vi, gasoses, més endavant gelats, caramels, “magnesi”, regalim i llepolies, que tenien dins uns pots de vidre.

Cada dia a les sis del matí en obrir el cafè necessitaven poder encalenticir la llet i el cafè; per tant, el vespre deixaven caliu en el corral a fi de ràpidament poder començar la tasca.

A l'hivern hi havia una estufa de carbó de mina, i tothom l'envoltava.

La cristalleria i vaixel·la es canviava cada dos anys i l'anaven a comprar a can Fullana (cantonada Palmer-Hostals).

A l'estiu un grup de clients jovecells organitzaven sortides des del cafè, per anar de parranda amb un cotxe comprats entre tots. Es feia gelat de bomba i es posaven taules al carrer, que no bastaven per a la gentada que hi anava. El gelater Pepe, *el Valenciano*, feia el gelat al cafè i en acabar de vendre hi deixava el carretó de venda. El gel, l'anaven a comprar a can Capellà en el mateix carrer, servia per posar dins la càmera refrigeradora i per beure'n l'aigua quan el gel es fonia.

Quan va “esclatar” la guerra van haver de tancar en els moments que volaven els avions, i la família partia cap a una finqueta que tenien a la carretera de Mancor. També durant la guerra li tancaren el cafè, i l'amo en Tomeu feia “jutsolades” (feina de sabater) a la finca.

En acabar la guerra hi havia restriccions, però la gent no va deixar d'anar al cafè i, si s'aturava el corrent elèctric, es posava un “Petromax”.

També muntà una pista de patinatge en un solar (li costà 15.000 pessetes) que habilità encimentant-lo, situat a la part alta de Sant Bartomeu, allà també organitzava verbenes amb un bar per alegrar els vespres d'estiu.

És en la postguerra que en el cafè s'organitzaven actuacions, generalment d'artistes provinents de la Península. Aquesta gent actuava en una tarima, dins el cafè, allà tocava l'orquestra, ja que hi havia ball. Alguns dels artistes duïen els clixés amb els programes de les seves actuacions. L'amo en Tomasín, veïnat del carrer i propietari d'una impremta, en feia els programes i el saig anunciava l'actuació pel poble. Aquests artistes, per exemple Los Chavalillos Sevillanos, actuaven per al sopar i després feien una rifa. Rifaven una botella de suc que els donava l'amo en Tomeu i d'aquí treien per sobreviure. Normalment madò Pereta els feia pilotes, ja que era un menjar que podia fer de prest i després dedicar-se a fer feina al cafè.

L'amo en Tomeu i madò Pereta varen dur el cafè fins al 1965-67, en què el tornaren a dur els propietaris de la casa, els Miralles, però sempre se li va dir el cafè de can Quet. Ara està en venda l'edifici.

Acabada la comunicació, cal remarcar els canvis en la societat actual. El carrer de Sant Bartomeu ha perdut el caire comercial, hi ha moltes cases buides. La vida de carrer ha desaparegut, l'arribada de nouvinguts ha despersonalitzat l'entorn.

El cafè va desaparèixer a final del segle XX, ara la casa està en venda i el que era el cafè ha desaparegut. Els homes anaven al cafè després de dinar o sopar a fer una xerrada, unes cartes..., i en la societat actual hi ha altres maneres de passar l'estona.

Les festes populars han perdut aquest caire, la col·laboració entre la gent, aprofitar qualsevol moment per fer bulla, i gaudir amb poca cosa ja no té sentit. Els intents per recuperar festes no han donat resultat i el que s'ha fet és posar-ne que no tenen sentit ni històric ni tradicional. Seria bo que les entitats públiques posassin de la seva banda per mirar de recuperar les festes populars d'Inca.

Bibliografia

Font oral: Antoni Arrom i Andreu Arrom.

L'Abans, Inca. Recull gràfic, 1870-1975. Coord. Carme Colom Arenas. Ed. Efadós, 2010.
Blanca Mª Buades García. “Notes del cens de població de la ciutat d'Inca (any 1900)”, *XII Jornades d'Estudis Locals*, Inca 25-26 de novembre-2011.